

JAN LINTNER SUCHÝ A ANDĚLSKÝ MLÝN V SOBĚSLAVI

Na místě nynější továrny na hedvábné látky pana Ferd. Süssra stával mlýn Suchý a poněkud výše nad ním před několika roky vyhořelý mlýn „u křížku“, původně zvaný Andělovský.

Suchý mlýn vystavěl r. 1552 Matěj Suchý, mlynář, na obecním pozemku nad Solinským rybníkem s povolením pana purkmistra a celé obce ¹⁾. Přitom si páni vyměnili, že mlynář smí užívat jen vody přebytné mimo potřebu rybníka Solinského a horních rybníků. Mlynář stoku, která jde od Potočného rybníka k Solinám, svým nákladem jest povinen prázdni i ty trouby a žleby opravovati, kteréž nad tou stokou pod rybníkem jsou, nyní i na budoucí časy, kdyby ty žleby a trouby nahořepsané sešly, tehdy páni k jiným žlebům a troubám les a jiné potřeby dáti mají, ale mlynář nákladem svým to dílo má vykonati. Jestližeby časem svým z řeky ryby tou strouhou ke mlýnu přišly, tu páni moc loviti sobě pozůstávají bez překážky mlynářův. Na základě toho zápisu byl mlynář přijat za pravého souseda.

Úroků platil mlynář obci při sv. Jiří 15 grošů a džber žita a ovsu, při sv. Havle tolikéž. Tyto ospy však náležely soběslavskému faráři místo desátku ze dvora Benešovského a Kubovského.

Nad mlýnem, na místě, které Matouš Mráz sfrejmarčil za kus svého dílu pod Račí horou, zřídil tyž Mráz dva haltěře a sádku ²⁾. Z těch měl Matouš i budoucí jeho dávat ročně dva kapry, jednoho od vody a druhého za přihledání.

R. 1554 Matěj Suchý, mlynář, prodal ten mlýn Kašparovi Žemličkovi za hotových 300 kop. Matěj mlynář potom oženiv se s Alžbětou, vdovou po Janu Nosatém, odešel s ní na grunty pana Kanše Dvořeckého ³⁾.

Později r. 1560 připomíná se ten mlýn pod jménem mlýn Jiříka mlynáře ⁴⁾. Toho roku koupil jej od pánů na místě obce Petr mlynář za 110 kop. Závadku položil 20 kop a ty přijal Petr Smrčka, tehdy primas. Úroku platí při sv. Jiří 1 kopu míš. a při sv. Havle tolikéž. Však s tou výminkou páni mlýn prodali, že vody, která jde k tomu mlýnu, smí mlynář užívat, pokud by ji nebylo třeba na rybníky, jinak nic.

Petr mlynář pustil ten trh téhož roku 1560 Matějovi mlynáři. Matěj již po třech letech 1563 prodal ten mlýn za 240 kop Jakubu z Rytíře. Obec potvrdila trh na ten způsob, jakž ten mlýn předešle s výminkou prodán byl, při tom aby zůstalo na budoucí časy.

Jakub mlynář zemřel r. 1570 a zůstala po něm vdova Kateřina ⁴⁾ a dívky Jiřík a Mariana; mlýn vedl dále otec jeho Jan Chmelík z Rytíře, jenž r. 1573 prodal mlýn za 250 kop Jakubu z Příkopů ⁵⁾, avšak s týmiž výminkami, jako jest v grunt. knize na listě 164. R. 1582 připomíná se Anna mlynářka, vdova.

R. 1543 sirotci po zemřelém Jakobovi ⁶⁾ z Příkopů Mandelina, Kateřina a Václav prodali mlýn Divišovi, mlynáři ⁷⁾ za 300 kop. Diviš měl za manželku Mandelinu; měla si původně vzíti nějakého Jeremiáše, ale pak ho nechala a ten žaloval ji za náhradu škod, co s ní měl. R. 1614 byla Mandelina vdovou, vyhořela a poněvadž nemohla platiti úroky obci, žádala o prominutí dvou úroků; rovněž nemajíc čím platiti mlynáři, který jí kola a vantroky dělal, postoupila mu na půl léta užitek z mletí.

Dítka její, sirotci po ě Divišovi, Petr, Václav, Matěj a Anna prodali Suchý mlýn r. 1619 za 300 kop Jeremiáši Strakovi. Ten však již r. 1626 byl mrtev a dcera jeho Mandelina platila verunky k ruce sirotků po zemřelém Jiříkovi Smrčinovi. R. 1626, 16. října Mandelina již značně zadlužený mlýn prodala za 280 kop Jiříku Dráčovskému; po zaplacení dluhů dobrala 94 kopy.

Jiřík Dráčovský dlouho na mlýně nepobyl a již r. 1629, 6. března prodal jej za 300 kop Pavlu Bělohorskému, který r. 1636 prodal tyž mlýn Janu Buzkovi za 275 kop. Jan Buzek měl syna Jiříka, o němž zachoval se nám zápis ze dne 15. září 1641: Jiřík Buzek, syn Jana Buzka, mlynáře, vešel k Jakubu Andělovi Milotovi, mlynáři, když nebyl doma a manželku jeho Dorotu zbil, urážel a rozprostovlasil. Ačkoliv se obě strany srovnaly, přece tehdejší rychtář Bartoloměj Waysmon chtěl na nich pokutu.

V té době mlýn valně zpustl a r. 1650, 27. května Anna, vdova po Janu Buzkovi, prodala jej za 200 kop Ondřeji Sputovi, Vdova po něm Anna prodala Suchý mlýn 1652 za

250 kop Pavlovi Waismonovi a provdala se po druhé za Vavřince Špačka⁸⁾. Po Pavlovi Waismonovi drží ten mlýn syn jeho Jan, jehož vdova Dorota prodala jej 1731 Janu Kopeckému za 1000 zl. rýnských. Ponechala si však rybníček a sádku při tom mlýně a kus zahrady při cestě. Do sádky jest povinen mlynář pouštět vodu, ale má právo předkupní.

Jan Kopecký odkázal mlýn synu svému Matějovi, ale ostatní nápadníci nebyli spokojeni a žádali, aby mlýn byl prodán a oni hned vyplaceni. Poněvadž však by byly veliké útraty, matka Matějova Juliana Hazuková a ostatní nápadníci učinili s ním smír a mlýn Matějovi zůstal († 1762).

Po smrti Matěje Kopeckého syn jeho Antonín prodal r. 1794 mlýn, dvě zahrady, stodolu, rybníček, pole, sádku i luka otčímovi Františku Steinochrovi⁹⁾ za .400 zl.

R. 1804 pro ubývání sil odevzdal Frant. Steinocher mlýn ve 3000 zl. ještě nezletilému synu Adamovi, poněvadž nejstarší syn Jan byl k mlynářské práci neduživý. Druhému synovi Františkovi koupil za 1200 zl. dům a nevlastní dceři Marii provdané Hoffmannové dal 300 zl. Na mlýně vymínil si byt a živobytí pro sebe, manželku Alžbětu i syna Jana.

Při tom postoupení magistrát města Soběslavě 20. července 1804 si vymínil: „Poněvadž ten mlýn vodu z obecního rybníka Nadymače bere, a u téhož rybníka jediné k pohodlí Andělovského a Suchého mlýna skrze zdržování vody splav pozůstává“. pročez dle obsahu knihy gruntovní z r. 1552 v listu 141 se zde ustanovuje, že nastupující i vsichni budoucí držitelové téhož Suchého a Andělovského mlýna na správu splavu u Nadymače potřebný náklad vésti mají, a sice řemesnickou, těž nádenickou mzdu sami stejným dílem, totiž každý polovici. tak jako i stoky pod Nadymačem ležící, kterými se voda na mlýny vede, sami na svůj náklad stejným dílem prázdni; ostatní ale jakékoli jméno míti mohoucí potřeby u mlejnu a okolo nich sami védsti a zaopatřiti povinnování jsou a jenom jediné k té správě splavu obec potřebný materiál (dříví, kámen aj. potřeby) beze všeho ouplatku dobrovolně odevzdává¹⁰⁾.

Adam Steinocher r. 1808 z neznámé příčiny postoupil mlýn opět svému otci Frant. Steinochrovi a ten r. 1809 postoupil jej nejstaršímu synu Janovi v 4000 zl. rýn. ale hospodářem zůstal.

Jan Steinocher dal 1844 vtěliti porovnání¹¹⁾ s mlynářem Andělovským Josefem Steinochrem o výšku vodní; neboť Jan Steinocher, Suchý mlynář, vyvýšil vantroky (Wasserträge). Komise byla již 10. června 1817; byli při ní Záruba, Plejle, Bican a tesař Frant. Rohan a určili výšku vody a délku vantrůk.

Po smrti Jana Steinochra 1847 držel mlýn i s hospodářstvím syn jeho Antonín. Ten r. 1859 zemřel; vdova Františka provdala se za Václava Křemena jehož syn Jan Křemen vzal si za manželku dceru mlynáře Lucka z Valchy. R. 1900 koupila mlýn Česká společnost pro obchod a průmysl, mlýn zrušila a na jeho místě postavila továrnu na hedvábné látky.

Mlýn Andělovský (Andělský) později Křížkův. Osudy tohoto mlýna jdou souběžně s dějinami mlýna Suchého. Patřil původně Matějovi Suchému¹²⁾, mlynáři, jenž jej r. 1500 prodal Janovi Pražákovi a to mlýn i s tím dílem potoka, jež slovo Kamenný; mlýn leží vedle stodoly Smetánkovy a vedle cechovního ševcovského pole. Prodejní cena byla 430 kop. Co se dotýče vody, která jde ke mlýnu. Jestližeby jaká obtíž pro tu vodu se na Jana Pražáka vztahovala, to vše Matěj mlynář má vyvoditi beze vsi starosti Jana Pražáka¹³⁾. Když však Matěj Suchý, mlynář, nemohl na pánech vymoci, aby směl Pražák vody svobodně užívat, slevil mu 40 kop. Úroku platí mlynář obci pololetně 20 grošů a z dílu 3 groše.

R. 1566 Jan Pražák prodal ten mlýn Šímovi z Dráchova za 390 kop, ale tři roky nato 1569, poněvadž ještě Matějovi Suchému mlynáři na tom mlýně vážla velká summa peněz, ujal se jej zase a r. 1570 postoupil jej svému zeti Benešovi Andělovi. Měl totiž Matěj Suchý mlynář dvě dcery, Mandelinu a Martu, s kterou se Anděl Beneš oženil.

R. 1571 v sobotu po památce Jana Husi (10. července) Šíma z Dráchova koupil od Smetánkové jezírko za 4 kopy, kterémužto trhu pan Ondřej Smetánka, úředník panství Helfenburského místa nedal, a ten díl s tou stodolou a jezírkem prodal Janu Maškovi a Šíma, podle prodeje toho mlýna, na němž nyní byl Anděl měl Andělovi to jezírko vysvoboditi. Proto Šíma, maje na mlýně Andělově 84 kopy dal je panu Janu Maškovi za 30 kop hotových peněz; to jezírko i co se tím rybníčkem zatopilo Anděl i budoucí na tom

mlýně mají bez překážky míti v užívání a těch 84 kop. Beneš Anděl Janu Maškovi má skládati po veruncích. R. 1571 prodal ještě Jan Mašků ke mlýnu Anděla mlynáře stodolu vedle stínadel až do té stoky, která jde Solinským rybníkem, za 34 kopy.

Na mlýně měla spravedlnost po svém otci Matěji Suchém, mlynáři jeho dcera a švagrová Andělova Mandelina, která tu spravedlnost témuž Andělovi prodala za 20 kop.

R. 1580 Beneš Anděl byl již mrtev a vdova po něm Markéta měla ještě z celkového dluhu 118 kop Janu Maškovi zaplatiti 42 kopy.

R. 1592 vdova Markéta po Benešovi Andělovi a sirotci Anna, Regina, Josef a Matouš prodali ten mlýn otčímů svému Vítovi Mráčkovi za 410 kop. ¹⁴⁾ Ten držel mlýn až do své smrti 1612. ¹⁵⁾ Mlýn byl prošacován a puštěn Jakobovi Milotovi, kterýž měl Mráčkovu dceru Julianu, za 500 kop.

Vítovi Mráčkovi i Jakobu Milotovi říkalo se všeobecně Anděl a jméno to dokonce příjmi Milota potlačilo. Podle odkazu Víta Anděla složil Jakub Anděl r. 1662 k záduší sv. Víta 5 kop a k sv. Petru a Pavlu tolikéž. Jakub Anděl měl syna Bartoloměje, jemuž r. 1666 prodal za 300 kop mlýn, a Jakuba. po němž vdova Anna provdala se za Jiřího Březinu. Bartoloměj Anděl složil při koupi mlýna 5 kop k záduší sv. Marka, snad také ještě podle odkazu Víta Anděla (Mráčka).

Po smrti Bartoloměje Anděla 1698 stalo se porovnání mezi sirotky a mlýn připadl Mikulášovi. Ten hospodařil na mlýně až do své smrti 1729. Podle kšaftu jeho 28. května 1729 zůstává na mlýně plnomocnou hospodyní manželka Mandelina a syn Honza, který dlouhý čas rodiče živil svou prací, má po smrti matčině dostati mlýn.

Po smrti Jana Anděla 1763 ujal se mlýna syn jeho Prokop Anděl, jenž postoupil jej frejmarkem Janu Kalivodovi ¹⁶⁾ a Kalivoda přidal mu ještě 200 zl. rýn.

Jan Kalivoda zemřel 1795 a mlýn ve veřejné dražbě koupil Václav Kučera. mlynář z Tábora, za 4455 zl. Zároveň vyznačena a do knih vtělena práva a povinnost tohoto mlýna, shodující se s mlýnem Suchým. Avšak již po roce 1796 koupil jej od Kučery syn Šimona Sucharky, mlynáře z Kutné Hory, Jiřík, a po něm v pěti letech vystřídali se na něm 1801 Tomáš Laněk, 1802 Antonín Miska a ten prodal ten mlýn Václavu Karáskovi, mlynáři ze Suchdolem, k ruce jeho syna Vojtěcha a manželky jeho Františky ¹⁷⁾.

Avšak již r. 1806 koupil tyž mlýn Matěj Křížek, bývalý mlynář hamerský a syn jeho Josef Křížek prodal jej r. 1815 Josefovi Steinochrovi, a od té doby byl Andělovský mlýn v majetku rodiny Steinochrův až do r. 1885, kdy sňatkem Anny Steinochrové přešel na Františka Nováka; tito vlastnili jej až do vyhoření. Spáleniště zakoupil pan Ferd. Süsser a mlýn již neobnovil.

Tak oba starobylé, svérázné mlýny české zmizely a na místech oživovaných kdysi jejich veselým a poetickým klepáním ozývá se dnes přesný takt továrních strojů a drukání moderních stavů.

1) Gruntovní kniha a okresního soudu z r. 1552 fol. 141.

2) Městská kniha B.

3) Arch. Sob. II. L. 1555 16. 3.

4) Arch. Sob. grunt. kniha A. fol. 164.

5) Kšaft jeho v Arch. Sob. Měšťané B.

6) Arch. Sob. gr. kn. A. fol. 169.

7) Arch. Sob. Grunt. kn. A. fol. 151.

8) Grunt. kn. z r. 1688 fol. 602.

9) Fr Steinocher měl za manželku Alžbětu.

10) Viz též lib. cess. II. fol. 110 de present. 28.5..1827 Nro. 248.

11) Liber contr. lit. A de ao 1805 fol. 38 a 237 p. v.

12) Měl tři mlýny. Suchý. Andělovský a mlýn na příkopech, hned kde voda padá z města; poslední prodal 1569 Jakubu Truhlářovi.

13) Gr. kniha 1584. fol. 117.

14) Arch. Sob. grunt. kn. C.

15) Zbylo po, něm 5 dítek; Jakuba propustili Soběslavští r. 1621 na Hradecko.

16) Kalivoda měl městský mlýn

17) Lib. Contr. 1688. Toni II. 632.